

Mariola E. ZALEWSKA, Piotr ŚWIETLIKOWSKI
Uniwersytet Warszawski
Wydział Zarządzania
zalewska@wz.uw.edu.pl, piotr.swietlikowski@gmail.com

OCENA SZANS REALIZACJI GŁÓWNYCH CELÓW STRATEGII EUROPA 2020 W KRAJACH GRUPY WYSZEHRADZKIEJ

Streszczenie. Strategia Europa 2020 przekroczyła połowę swojego horyzontu czasowego. Strategia została zbudowana na trzech filarach: rozwoju zrównoważonego, inteligentnego oraz sprzyjającego włączeniu społecznemu. Celem artykułu jest analiza postępów w realizacji głównych celów tej strategii dla krajów Grupy Wyszehradzkiej (V4) i UE28. Wykorzystano metody *forecasting* i *backcasting* do oceny realizacji wybranych celów strategii Europa 2020, zakładając, że kraje będą podążały dotychczasową ścieżką rozwoju.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, wskaźniki, strategia Europa 2020, Grupa Wyszehradzka

OPPORTUNITIES TO ACHIEVE MAIN GOALS OF EUROPE 2020 STRATEGY BY V4 COUNTRIES

Abstract. The Europe 2020 strategy has exceeded half of their time horizon. The strategy is built on three pillars: sustainable development, smart growth and inclusive growth. The aim of the study was to analyze the progress of the main objectives of the strategy for the countries of the Visegrad Group (V4) and EU28. For this purpose forecasting and backcasting method were used. to evaluate the achievement of the selected targets strategy Europe 2020, assuming that countries will follow current development path.

Keywords: Sustainable Development, Indicators Visegrad Group, Strategy Europe 2020

1. Wstęp

Celem artykułu jest ocena szans realizacji głównych celów strategii Europa 2020 krajów należących do Grupy Wyszehradzkiej – V4: Polski, Czech, Słowacji i Węgier. Przedmiotem badań są wskaźniki ze strategii Europa 2020 związane z rozwojem inteligentnym, zrównoważonym i sprzyjającym włączeniu społecznemu.

W artykule pokrótce przedstawiono dynamikę populacji w krajach UE28 i V4, która zdaniem autorów jest jedną z ważniejszych charakterystyk kraju. Ponadto przeanalizowano dynamikę wybranych wskaźników strategii Europa 2020 oraz ewaluację postępów dla realizacji wybranych celów strategii Europa 2020. Przeanalizowano wybrane cechy dla krajów V4, w latach 2004-2015 (z uwagi na dostępność danych przedział czasowy może być krótszy).

Kraje V4 wybrano do analizy celowo, z uwagi na ich zbliżony model socjoekonomiczny¹ oraz wspólne, wcześniej przyjęte w ramach Grupy Wyszehradzkiej, cele integracji z Europą i strefą atlantycką. Do realizacji celu wybrano dane wtórne, głównie z baz danych Eurostatu, lub krajowych urzędów statystycznych. Eurostat ewaluuje postępy w realizacji celów strategii Europa 2020 w raportach Eurostat *Smarter, greener, more inclusive? – Indicators to support the Europe 2020 strategy*². Autorzy zaproponowali analizy oparte na prostych niestrukturalnych metodach. Dane przedstawiono w tabelach, przeanalizowano przy użyciu analizy dynamiki.

Na koniec szukano odpowiedzi na pytanie, czy wybrane kraje mają szanse na realizację celów strategii Europa 2020 w wyznaczonym czasie.

2. Metody

W pracy wykorzystano dwie metody: *forecasting* i *backcasting*. Tradycyjne prognozowanie zjawiska, czyli *forecasting*, rozpoczyna się od teraźniejszości, aby prognozować przyszłość. W przypadku *backcasting* robi się odwrotnie – najpierw definiuje się pożądany stan zjawiska – cel, a następnie określa się, jaki poziom zmian jest potrzebny do osiągnięcia tego celu³. Pierwsza metoda, *forecasting*, służy do przewidywania przyszłości na podstawie

¹ Zalewska M.: Paradygmat zrównoważonego rozwoju w strategiach nowych państw członkowskich UE. „Handel Wewnętrzny”, nr 6A, t. 1, 2013, s. 64-73.

² Eurostat, *Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy*, 2016.

³ Brandes O.M., Brooks D.B.: *The Soft Path for Water in a Nutshell*. A joint publication of Friends of the Earth Canada and the POLIS Project on Ecological Governance. University of Victoria, Victoria BC 2005, p. 12.

aktualnej analizy trendów⁴. Średnie tempo zmian jest wyznaczane jako średnia geometryczna rocznych czynników wzrostu. W tym artykule prognozujemy poziom realizacji celów strategii Europa 2020, zakładając, że kraje V4 będą podążały dotychczasową ścieżką rozwoju. Za pomocą drugiej metody, *backcasting*, określamy, jakie tempo wzrostu powinno się utrzymywać w danym obszarze, żeby umożliwić osiągnięcie założonych celów strategii 2020.

W artykule zastosowano wyłącznie niestrukturalne metody analizy zjawisk w czasie. W podejściu niestrukturalnym przyjmuje się, że informacja o historycznym przebiegu zjawiska pozwala zbudować opis lub prognozę modelowanego zjawiska⁵. Zakłada się, że dynamika zjawisk nie ulegnie zmianie.

3. Strategia Europa 2020

Dokumentem strategicznym, który wyznacza cele rozwoju, jest obowiązująca strategia Europa 2020. Została ona zaproponowana przez Komisję Europejską, by zapewnić krajom UE wyjście z kryzysu i przygotować je na wyzwania najbliższego dziesięciolecia⁶. Zgodnie z zasadą partnerstwa polityki spójności UE⁷ przed jej uchwaleniem przeprowadzono konsultacje społeczne z lokalnymi i regionalnymi władzami krajów członkowskich⁸. Konsultacje obejmowały m.in. podsumowanie Strategii Lizbońskiej, określenie wyzwań rozwojowych, propozycje priorytetów i celów finansowanie itp. Obejmowały one niemal każdy wymiar strategii⁹. Wyniki konsultacji przedstawia Raport Finalny Komitetu Regionów¹⁰. Strategia została przyjęta przez Radę Europy 17 czerwca 2010 roku¹¹.

Filarami strategii Europa 2020 zostały dwie teorie rozwoju: zrównoważonego i inteligentnego oraz trzecia – rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu. Klasyczna definicja ZR z raportu G. Brundtland określała zrównoważony rozwój jako taki „rozwój, który zaspokaja potrzeby obecnego pokolenia bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na zaspokajanie własnych potrzeb”¹². Komisja Europejska zoperacjonalizowała znaczenie zrównoważonego rozwoju, w tym ujęciu ZR oznacza: budowanie bardziej konkurencyjnej

⁴ Holmberg J., Robèrt K.H.: Backcasting from non-overlapping sustainability principles: a framework for strategic planning. “International Journal of Sustainable Development and World Ecology”, No. 7(4), 2000, p. 291-308.

⁵ Gajda J.: Prognozowanie i symulacje a decyzje gospodarcze. C.H. Beck, Warszawa 2001, s. 176.

⁶ Borys T.: Nowe kierunki ekonomii środowiska i zasobów naturalnych w aspekcie nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej. „Ekonomia i Środowisko”, No. 1(44), 2013, s. 11.

⁷ Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/regional_policy/pl/policy/how/principles/, 27.05.2016.

⁸ Komitet Regionów, Consultation Your Voice on Europe 2020 Final Report, 2010, p. 4.

⁹ Sulmicka M.: Strategia „Europa 2020” – postlizbońska polityka rozwoju Unii Europejskiej. Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, nr 85. Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2011, s. 170.

¹⁰ Komitet Regionów..., op.cit.

¹¹ Konkluzje EUCO 13/10. Rada Europy, Bruksela 17.06.2010.

¹² Brundtland G.H.: Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development, Our Common Future (Brundtland Report). Oxford University Press, New York 1987.

gospodarki niskoemisyjnej, która będzie korzystać z zasobów w sposób racjonalny i oszczędny; ochronę środowiska naturalnego, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zapobieganie utracie bioróżnorodności; wykorzystanie pierwszoplanowej pozycji Europy do opracowania nowych, przyjaznych dla środowiska technologii i metod produkcji; wprowadzenie efektywnych, inteligentnych sieci energetycznych; wykorzystanie sieci obejmujących całą UE do zapewnienia dodatkowej przewagi rynkowej firmom europejskim (zwłaszcza małym przedsiębiorstwom produkcyjnym); poprawienie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza w odniesieniu do MŚP; pomaganie konsumentom w dokonywaniu świadomych wyborów.

Rozwój inteligentny (RI) pojawił się w kontekście politycznej koncepcji budowania inteligentnych specjalizacji (IS) regionów, które następnie zaczęto wprowadzać pomimo skromnych teoretycznych ram¹³. Pożądaną drogę do budowania Strategii Inteligentnych Specjalizacji przedstawiono w Dokumencie KE jako: poszukiwanie nisz rynkowych, zwiększanie wysiłków na rzecz wchłonięcia wiedzy skierowanej do działań gospodarczych, które mogą potencjalnie przynieść szybkie wyniki na światowych rynkach, ale i sprostać wyzwaniom społecznym, takim jak globalizacja¹⁴. Rozwój Inteligentny w dokumentach KE oznacza uzyskanie lepszych wyników w dziedzinie: edukacji (zachęcanie do nauki, studiów i podnoszenia kwalifikacji); badań naukowych/innowacji (stworzenie nowych produktów i usług, które wpłynęłyby na zwiększenie wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz pomogłyby w rozwiązywaniu problemów społecznych); społeczeństwa cyfrowego (wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych).

Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu opiera się na założeniu, że wzrost gospodarczy jest ważny, ale nie wystarcza do wytworzenia trwałego wzrostu dobrobytu, który zakłada sprawiedliwy podział korzyści płynących ze wzrostu między jednostkami i grupami społecznymi¹⁵. Według KE rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu to gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną¹⁶.

Na podstawie priorytetów ustalone zostały cele strategii na poziomie całej Unii Europejskiej w podziale na obszary tematyczne (o wiele bardziej przejrzyste i jednoznaczne niż w przypadku Strategii Lizbońskiej)¹⁷.

¹³ Foray D., David P.A, Hall B.: Smart specialization from academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation. Working Paper series, 2011-01, Management of Technology and Entrepreneurship Institute, EPFL, 2011.

¹⁴ Komisja Europejska: Document accompanying the Commission Communication on Regional Policy contributing to smart growth in Europe 2020 COM(2010) 553 final, p. 41.

¹⁵ OECD 2014, Rapport sur le cadre de l'OECD pour une croissance inclusive OECD.

¹⁶ Komisja Europejska, Komunikat komisji Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Bruksela 2010, s. 11-12.

¹⁷ Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_pl.htm, 27.05.2016.

Tabela 1

Zestawienie celów strategii Europa 2020 dla krajów V4 i UE28

Cel/Kraj	UE28	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
1.Zatrudnienie w wieku 20-64 [%]	75%	71%	75%	72%	75%
2.Nakłady na B&R [% PKB]	3,00%	1,70%	1,0% (tylko w sektorze publicznym)	1,20%	1,80%
3.Emisja CO2 (baza UE 1990=100%, reszta 2005=100%)	80%	114%	109%	113%	110%
4.Udział energii odnawialnej w finalnym zużyciu energii [%]	20%	15%	13%	14%	15%
5.Zużycie energii pierwotnej [mln TOE] lub 6.zużycie energii finalnej [mln TOE]	1483	96,4	39,6	16,4	24,1
	1086	70,4	25,3	9	14,4
7.Przedwczesne zakończenie nauki [%]	10,00%	4,50%	5,50%	6,00%	10,00%
8.% ludzi z wykształceniem wyższym w wieku 30-34	40%	45%	32%	40%	30%
9.Liczba ludności zagrożonej ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (baza 2008=0 tys. os.)	-20000	-1500	0 (z dążeniem do -30)	-170	-450

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostat.

W tabeli 1 zestawiono cele strategii Europa 2020 dla krajów V4 i całej UE28. Kilka z tych celów koresponduje z celami Strategii Lizbońskiej, jak np. cel związany z B&R, podobnie cel związany z zatrudnieniem ze zwiększonym progiem i włączeniem integracji migrantów, także analogiczne cele związane z energią odnawialną i ograniczeniem emisji gazów cieplarnianych. Przyjmując te wskaźniki w nowej strategii, skorzystano z doświadczeń wynikających z realizacji celów poprzedniej strategii¹⁸. W strategii Europa 2020 wskazano mierzalne cele, jakie powinna osiągnąć UE i poszczególne kraje¹⁹. Uznano, że lepsze jest posiadanie nadrzędnej horyzontalnej strategii niż stosowanie tzw. *policy mix*, które panowało przed 2000 rokiem, gdzie działania były nieskoordynowane między sektorami²⁰. Cele na poziomie krajów zostały ustanowione przez dane kraje w kolejnych dokumentach zwanych Krajowymi Programami Reform, są one aktualizowane corocznie, zgodnie z tzw. europejskim semestrem²¹.

4. Sytuacja demograficzna w omawianych krajach

Jeżeli chodzi o dane demograficzne, to w artykule poddano analizie liczbę ludności i jej zmianę. Wskaźniki demograficzne są ważnymi charakterystykami danej populacji, szczególnie w kontekście rozwoju społecznego. Autorzy twierdzą, że dynamika całkowitej

¹⁸ Piotrowski J.: Strategia Lizbońska – przyczyny niepowodzenia. „Unia Europejska.pl”, nr 1, 2012.

¹⁹ Zalewska M.: Paradygmat zrównoważonego rozwoju w strategiach nowych państw członkowskich UE. „Handel Wewnętrzny”, nr 6A, t. 1, 2013, s. 64-73.

²⁰ Sulmicka M.: op.cit., s. 171.

²¹ Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_pl.htm, 27.05.2016.

wielkości populacji jest cechą kardynalną²². Uważa się, że przyrost populacji świadczy o tym, że ludzie chcą mieszkać i rozwijać się na danym obszarze (kontynencie, kraju, gminie). Podobnie zmniejszenie liczby ludności przeważanie świadczy o tym, że obszar nie jest wybierany jako miejsca do życia. Wziętym pod uwagę wskaźnikiem jest liczba mieszkańców danego kraju na dzień 1 stycznia danego roku.

Tabela 2

Liczba ludności w krajach V4 i w UE28 w latach 2004-2015, stan na 1 stycznia [w mln os.]

Rok\Kraj	UE (28 krajów)	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
2004	492,56	38,19	10,20	5,37	10,12
2005	494,60	38,17	10,20	5,37	10,10
2006	496,44	38,16	10,22	5,37	10,08
2007	498,30	38,13	10,25	5,37	10,07
2008	500,30	38,12	10,34	5,38	10,05
2009	502,09	38,14	10,43	5,38	10,03
2010	503,17	38,02	10,46	5,39	10,01
2011	504,49	38,06	10,49	5,39	9,99
2012	505,58	38,06	10,51	5,40	9,93
2013	506,66	38,06	10,52	5,41	9,91
2014	506,94	38,02	10,51	5,42	9,88
2015	508,45	38,01	10,54	5,42	9,86
Zmiana 2004=100	3,23%	-0,48%	3,36%	0,92%	-2,58%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostat (demo_pjan), stan na 05.11.2016 r.

W obserwowanych latach 2004-2015 w największym stopniu zwiększyła się liczba ludności Czech (przyrost o 3,36%). Niewiele mniejszy był przyrost dla wszystkich krajów UE (3,23%). W przypadku Słowacji zanotowano przyrost o 0,92%. W tym samym czasie liczba ludności Polski zmalała o 0,48%, a Węgier o 2,58% (największy spadek). W kontekście tego, że całkowita populacja UE wzrosła, można przypuszczać, że Polska i Węgry na tle krajów UE28 nie były uważane za atrakcyjne jako miejsce do życia i rozwoju.

5. Realizacja wybranych celów strategii Europa 2020 w omawianych obszarach

W kolejnej części artykułu zostaną omówione charakterystyki odnoszące się do wybranych celów strategii Europa 2020 dla krajów Grupy Wyszehradzkiej i UE28: zatrudnienie w wieku 20-64, wydatki na badania i rozwój jako procent PKB, udział energii odnawialnej w finalnym zużyciu energii brutto.

Każdy wskaźnik analizowany jest w następujący sposób. Po pierwsze w kolejnych tabelach 3-5 przedstawiono dane za lata 2004-2015 dla krajów V4 i wszystkich krajów UE28. Po drugie zapisano cele przypisane badanym obszarom. Po trzecie obliczono średnie rzeczywiste tempo zmian w analizowanym okresie 2004-2015. Po czwarte obliczono średnie tempo zmian w latach 2004-2020, wymagane do osiągnięcia celu. Zestawiono średnie

²² Zalewska M., Sierżęga N.: Prorodzinne świadczenia materialne a kształtowanie jakości życia rodzin w Irlandii i w Polsce w latach 2004-2013. „Studia i Materiały”, nr 2, 2016, s. 162.

rzeczywiste tempo zmian w analizowanym okresie 2004-2015 ze średnim wymaganym tempem zmian w latach 2004-2020, co pozwoliło na stwierdzenie, czy możliwa jest realizacja omawianych celów, przy założeniu że dynamika zjawiska nie ulegnie zmianie, oraz wyliczono różnicę między prognozą a zakładanym celem.

Jako pierwszy zostanie omówiony wskaźnik zatrudnienia. Dotychczasową realizację celu związanego z zatrudnieniem przedstawia tabela 3. Kraje same ustanowiły swoje cele: dla UE, Czech i Węgier za cel uznano osiągnięcie poziomu 75%, dla Polski 71%, dla Słowacji 72%. W ten sposób wzięto pod uwagę różne pozycje startowe poszczególnych krajów. Najmniejszy poziom zatrudnienia w omawianych obszarach był w 2004 roku notowany dla Polski – 57,3%, najwyższy dla Czech – 70,1%.

Tabela 3

Zatrudnienie w wieku 20-64 w krajach V4 i UE28 w latach 2004-2015 [%]

Lata/Kraj	UE28	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
2004	67,3%	57,3%	70,1%	63,7%	62,1%
2005	67,9%	58,3%	70,7%	64,5%	62,2%
2006	68,9%	60,1%	71,2%	66,0%	62,7%
2007	69,8%	62,7%	72,0%	67,3%	62,3%
2008	70,3%	65,0%	72,4%	68,8%	61,5%
2009	69,0%	64,9%	70,9%	66,4%	60,1%
2010	68,6%	64,3%	70,4%	64,7%	59,9%
2011	68,6%	64,5%	70,9%	65,0%	60,4%
2012	68,4%	64,7%	71,5%	65,1%	61,6%
2013	68,4%	64,9%	72,5%	65,0%	63,0%
2014	69,2%	66,5%	73,6%	65,9%	66,7%
2015	70,1%	67,8%	74,8%	67,7%	68,9%
Cel 2020	75,0%	71,0%	75,0%	72,0%	75,0%
Średnie rzeczywiste tempo zmian w latach 2004-2015	1,0037	1,0154	1,0059	1,0056	1,0095
	0,37%	1,54%	0,59%	0,56%	0,95%
Średnie wymagane tempo zmian w latach 2004-2020	1,0068	1,0135	1,0042	1,0077	1,0119
	0,68%	1,35%	0,42%	0,77%	1,19%
Prognoza na rok 2020	71,41%	73,19%	77,04%	69,60%	72,23%
Różnica między prognozą a zakładanym celem w pkt. %	-3,59	2,19	2,04	-2,40	-2,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostat (t2020_10), stan na 1.05.2016 r.

Jak wynika z powyższego zestawienia, żaden kraj nie osiągnął jeszcze celu strategii, jednak bardzo blisko realizacji swojego celu są Czechy (74, 8%). Jest to najwyższy wskaźnik zatrudnienia w badanym okresie. Został on osiągnięty w 2015 roku. Polska osiągnęła w 2015 roku stopę zatrudnienia na poziomie 67,8%.

W analizowanym okresie niezbędne do osiągnięcia celu roczne tempo zmian powinno dla Polski kształtować się na poziomie 1,35%, a wyniosło 1,54%. Wynika stąd, że jeśli tempo zmian się utrzyma, to Polska prawdopodobnie osiągnie, a nawet przekroczy zakładany cel i osiągnie zatrudnienie na poziomie 73,19%. Zakładany cel był, co prawda, dla Polski najniższy spośród analizowanych krajów, ale też na początku okresu Polska miała najniższe zatrudnienie.

W okresie 2004-2015 Polska miała największe średnie rzeczywiste tempo zmian wynoszące 1,54% rocznie. Najmniejsze odnotowano dla UE28, jedynie 0,37%. Najwyższe zatrudnienie zanotowano w Czechach, tak na początku (70,1%), jak i na końcu okresu (74,8%). Także prognoza dla Czech jest najwyższa i wynosi 77,04%. Jeśli chodzi o Węgry, Słowację i UE28, to mało prawdopodobne jest, że zakładane cele zatrudnienia zostaną zrealizowane do 2020 roku.

W tabeli 4 zestawiono wydatki na badania i rozwój w krajach V4 i UE28 w latach 2005-2014 jako procentowy udział w PKB.

Tabela 4

Wydatki na B&R w krajach V4 i UE28 w latach 2005-2014, jako % PKB

Lata/Kraj	UE28	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
2005	1,76%	0,57%	0,53%	0,50%	0,93%
2006	1,78%	0,55%	0,55%	0,48%	0,99%
2007	1,78%	0,56%	0,58%	0,45%	0,96%
2008	1,85%	0,60%	0,56%	0,46%	0,99%
2009	1,94%	0,67%	0,62%	0,47%	1,14%
2010	1,93%	0,72%	0,60%	0,62%	1,15%
2011	1,97%	0,75%	0,65%	0,67%	1,20%
2012	2,01%	0,88%	0,66%	0,81%	1,27%
2013	2,03%	0,87%	0,66%	0,83%	1,40%
2014	2,03%	0,94%	0,66%	0,89%	1,37%
Cel 2020	3,00%	1,70%	1,00%	1,20%	1,80%
Średnie rzeczywiste tempo zmian w latach 2004-2015	1,0160	1,0572	1,0244	1,0662	1,0440
	1,60%	5,72%	2,44%	6,62%	4,40%
Średnie wymagane tempo zmian w latach 2004-2020	1,0362	1,0756	1,0433	1,0601	1,0450
	3,62%	7,56%	4,33%	6,01%	4,50%
Prognoza na rok 2020	2,23%	1,31%	0,76%	1,31%	1,77%
Różnica między prognozą a zakładanym celem w pkt. %	-0,77	-0,39	-0,24	0,11	-0,03

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostat (t2020_20), stan na 1.05.2016 r., dane dla Czech, CZSO, stan na 29.05.2016 r.

Na początku należy zauważyć, że metodologia obliczania wskaźnika dla Czech odbiega od metodologii dla pozostałych krajów. Otóż w Czechach cel jest ustalony względem wydatków tylko sektora publicznego, a w pozostałych krajach brane pod uwagę są wydatki ze wszystkich sektorów.

Z tabeli 4 wynika, że do roku 2014 żaden z krajów nie osiągnął celu związanego z B&R. Największą wartość wskaźnika zaobserwowano w UE28 w latach 2013 i 2014, a wśród krajów V4 w roku 2013 na Węgrzech (1,4%). Najniższą wartość wskaźnika zaobserwowano na Słowacji w 2007, wyniosła 0,45%. Polska przeznaczyła na B&R największy procent PKB w 2014 roku (0,94%), a najmniej w 2006 (0,55%). Na podstawie danych z analizowanego okresu można stwierdzić, że osiągnięcie przez Polskę celu w 2020 roku wymaga rocznego tempa zmian na poziomie 7,56%, podczas gdy rzeczywiste wyniosło 5,72%. Wynika stąd, że jeśli tempo zmian pozostanie na tym poziomie, to Polska nie osiągnie zakładanego celu 1,7% i przeznaczy w roku 2020 jedynie 1,31% PKB na badania i rozwój. Dla Słowacji

założono cel 1,2% PKB, dla Węgier 1,8% PKB, dla UE28 3% PKB, ale w rzeczywistości nie osiągnięto tych poziomów wydatków na B&R. Jeśli chodzi o dynamikę zmian wydatków na B&R, to w okresie 2005-2014 Słowacja i Polska miały największe średnie rzeczywiste tempo zmian, odpowiednio 6,62% i 5,72%. W świetle prognoz, które zakładają utrzymanie się rocznego tempa zmian, osiągnięcie celu będzie możliwe jedynie dla Słowacji – 1,31%, Węgry prawdopodobnie nie osiągną 1,8%, mało prawdopodobne jest, że zakładane cele wydatków na B&R zostaną zrealizowane do 2020 roku dla Polski, Czech i UE28. Trzeba pamiętać, że do osiągnięcia celu dla UE28 – 3% – prowadzi zwiększenie wydatków na B&R we wszystkich krajach. Jedynie Węgry wśród krajów V4 przekroczyły poziom 1% PKB na B&R, pozostałe kraje przeznaczają mniej niż 1% PKB.

W tabeli 5 zestawiono dane i wynik analiz dotyczące udziału energii odnawialnej

Tabela 5

Udział energii odnawialnej w finalnym zużyciu energii brutto w krajach V4, UE28 w latach 2004-2014 [%]

Lata/Kraj	UE28 krajów	Polska	Czechy	Słowacja	Węgry
2004	8,50%	6,90%	5,90%	6,40%	4,40%
2005	9,00%	6,90%	6,00%	6,40%	4,50%
2006	9,50%	6,90%	6,40%	6,60%	5,10%
2007	10,40%	6,90%	7,40%	7,80%	5,90%
2008	11,00%	7,70%	7,60%	7,70%	6,50%
2009	12,40%	8,70%	8,50%	9,40%	8,00%
2010	12,80%	9,20%	9,50%	9,10%	8,60%
2011	13,10%	10,30%	9,50%	10,30%	9,10%
2012	14,30%	10,90%	11,40%	10,40%	9,60%
2013	15,00%	11,30%	12,40%	10,10%	9,50%
2014	16,00%	11,40%	13,40%	11,60%	9,50%
Cel 2020	20,00%	15,00%	13,00%	14,00%	14,65%
Średnie rzeczywiste tempo zmian w latach 2004-2015	1,0653	1,0515	1,0855	1,0613	1,0800
	6,53%	5,15%	8,55%	6,13%	8,00%
Średnie wymagane tempo zmian w latach 2004-2020	1,0549	1,0497	1,0506	1,0501	1,0781
	5,5%	5,0%	5,1%	5,0%	7,8%
Prognozowany cel 2020	23,4%	15,4%	21,9%	16,6%	15,1%
Różnica między prognozą a zakładanym celem w pkt. %	3,39	0,41	8,92	2,57	0,43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Eurostat (t2020_31), stan na 1.10.2016 r.

Jak wynika z zaprezentowanej tabeli 5, Czechy jako jedyne osiągnęły już cel związany z energią odnawialną. Nie jest to jednoznaczne z utrzymaniem tego stanu do 2020 roku, jednak wskazuje to, że kraj ten jest w dobrej sytuacji. Najwięcej natomiast do realizacji celu brakuje Węgom (5,15 p.p.). Największy udział energii odnawialnej zaobserwowano w całej UE w 2014 roku (16%), w V4 było to 13,4% w 2014 roku w Czechach. Najniższą wartość wskaźnika odnotowano na Węgrzech w roku 2004.

W Polsce najwyższa wartość 11,4% była w ostatnim okresie (2014), a najniższa 6,9% w pierwszych czterech okresach (2004-2007), czyli pozostawała bez zmian²³. W przypadku tego wskaźnika jednak utrzymanie tempa zmian prawdopodobnie doprowadzi do przekroczenia zamierzonych celów we wszystkich krajach finalnym zużyciu energii brutto w krajach V4, UE28, w latach 2004-2014.

Wszystkie kraje V4 zapisały cele co najmniej o 5 p.p. poniżej celu UE28, można przypuszczać, że w kolejnych okresach programowania wszystkie kraje UE zostaną zobligowane do zwiększenia udziału energii odnawialnej w finalnym zużyciu energii brutto, co najmniej do poziomu 20%.

6. Podsumowanie

W artykule podjęto próbę analizy realizacji wybranych celów strategii Europa 2020 krajów V4 i UE28. Do analizy wybrano wskaźniki z trzech różnych obszarów tematycznych strategii: zatrudnienie w wieku 20-64, wydatki na badania i rozwój jako procent PKB, udział energii odnawialnej w finalnym zużyciu energii brutto. Wszystkie analizowane wskaźniki to stymulanty rozwoju – im wyższy poziom zjawiska, tym lepsza sytuacja kraju.

Po pierwsze wśród krajów V4 zmniejszenie liczby ludności odnotowano w Polsce i na Węgrzech, podczas gdy średnio dla wszystkich krajów UE28, ale i wartość dla Czech, wzrosły o ponad 3%. Po drugie, dla UE28, Słowacji i Węgier prawdopodobnie nie zostaną osiągnięte cele wskaźnika zatrudnienia, ponieważ przy programowaniu zostały one przeszacowane, Polska ma szansę na osiągnięcie celu, podobnie Czechy, które od początku były liderem w tym obszarze. Po trzecie, kraje V4 ustanowiły cele na wydatki B&R dużo poniżej 3%, czyli celu dla średniej UE28. Ale nawet przy tak nisko ustanowionych celach prawdopodobnie nie uda się ich osiągnąć dla Polski, Czech i Węgier. Tylko dla Słowacji prognoza przewiduje osiągnięcie nisko zaprogramowanego celu na poziomie 1,31%. Po czwarte, wszystkie kraje V4 ustanowiły cele udziału energii odnawialnej w finalnym zużyciu energii brutto na niższym poziomie niż dla UE28, co najmniej o 5 p.p. Wszystkie kraje V4 i UE28 prawdopodobnie zrealizują cele w tym obszarze. Po piąte, kraje V4 wyznaczyły cele strategii Europa 2020 co najwyżej na poziomie celów przyjętych dla UE28, ale w większości te cele zostały wyznaczone poniżej celów przyjętych dla UE28. Reasumując, nadal nie poprawiła się wystarczająco sytuacja na europejskim rynku pracy, jak również nie zwiększono wystarczająco nakładów na badania i rozwój. Można stwierdzić, że w analizowanym okresie kraje V4, choć starały się zmniejszać istniejącą lukę rozwojową, to unikały wyznaczania celów na poziomie prowadzącym do jej całkowitego zniwelowania.

²³ Chyba, że bardziej szczegółowe dane różnią się w dalszym rozwinięciach ułamka dziesiątego, jednak w bazie danych Eurostatu nie było tak dokładnych danych.

Przyczyn nieosiągnięcia celów strategii zarówno dla UE28, jak i V4 można szukać w samych podstawach opracowania tych dokumentów: wyznaczenie zbyt ambitnych nierealnych celów, brak mechanizmów oddziaływania na kraje do osiągnięcia celów, wyznaczenie przez poszczególne kraje zaniżonych celów – co ma wpływ na wynik całej UE. Prawdopodobnie niektóre cele są możliwe do osiągnięcia przy właściwych decyzjach politycznych (np. nakłady na B&R). Po doświadczeniach Strategii Lizbońskiej, która zakończyła się porażką całej UE, jej państw członkowskich, prawdopodobnie cele strategii Europa 2020 nie zostaną osiągnięte. Warto przy programowaniu celów skorzystać choćby z najprostszych metod prognozowania (*backcasting/forecasting*), aby stwierdzić, jakie mogą być cele możliwe do osiągnięcia, w przeciwnym razie dokumenty programowe stają się jedynie kolejną polityczną deklaracją, która kończy się porażką.

Bibliografia

1. Borys T.: Nowe kierunki ekonomii środowiska i zasobów naturalnych w aspekcie nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej. „Ekonomia i Środowisko”, nr 1(44), 2013.
2. Brandes O.M., Brooks D.B.: The Soft Path for Water in a Nutshell, „Earth Canada and the POLIS Project on Ecological Governance”. University of Victoria, Victoria BC 2005.
3. Brundtland G.H.: Our Common Future, Report of the World Commission on Environment and Development, Our Common Future (Brundtland Report). Oxford University Press, New York 1987.
4. Eurostat, Smarter, greener, more inclusive? Indicators to support the Europe 2020 strategy, 2016.
5. Foray D., David P.A, Hall B.: Smart specialization from academic idea to political instrument, the surprising career of a concept and the difficulties involved in its implementation. Working Paper series, 2011-01, Management of Technology and Entrepreneurship Institute, EPFL, 2011.
6. Gajda J.: Prognozowanie i symulacje a decyzje gospodarcze. C.H. Beck, Warszawa 2001.
7. Holmberg J., Robert K.H.: Backcasting – A framework for strategic planning. ”International Journal of Sustainable Development & World Ecology,” No. 7(4), 2000, p. 291-292.
8. Komisja Europejska 2010: Document accompanying the Commission Communication on Regional Policy contributing to smart growth in Europe 2020 COM(2010) 553 final, p. 41, http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/communic/smart_growth/annex_comm2010_553.pdf.
9. Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_pl.htm, 27.05.2016.

10. Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/europe2020/making-it-happen/index_pl.htm, 27.05.2016.
11. Komisja Europejska, http://ec.europa.eu/regional_policy/pl/policy/how/principles/, 27.05.2016.
12. Komisja Europejska, Komunikat komisji Europa 2020 Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Bruksela 2010, s. 11-12, http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf, 18.04.2017.
13. Komitet Regionów, Consultation Your Voice on Europe 2020 Final Report, 2010, p. 4.
14. Konkluzje EUCO 13/10, Rada Europy, Bruksela 17.06.2010, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/PL/ec/115354.pdf, 03.04.2017.
15. OECD 2014, Rapport sur le cadre de l'OECD pour une croissance inclusive OECD.
16. Piotrowski J.: Strategia Lizbońska – przyczyny niepowodzenia. „Unia Europejska.pl”, nr 1, 2012.
17. Sulmicka M.: Strategia „Europa 2020” – postlizbońska polityka rozwoju Unii Europejskiej. Prace i Materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, nr 85, 2011, s. 170.
18. Zalewska M., Sierżęga N.: Prorodzinne świadczenia materialne a kształtowanie jakości życia rodzin w Irlandii i w Polsce w latach 2004-2013. „Studia i Materiały”, nr 2(21), 2016, s. 162.
19. Zalewska M.: Paradygmat zrównoważonego rozwoju w strategiach nowych państw członkowskich UE. „Handel Wewnętrzny”, nr 6A, t. 1, 2013, s. 64-73.